

De Moerassprinkhaan (*Stethophyma grossum*) in de Bourgoyen-Ossemersen: een nieuwe vindplaats voor Oost-Vlaanderen

Frederik Hendrickx
Laboratorium voor Ecologie der Dieren
Universiteit Gent
K.L. Ledeganckstraat 35
9000 Gent

Résumé: Les "Bourgoyen-Ossemersen" sont une réserve naturelle à Gand–Mariakerke formée d'un ensemble de prairies dont une grande partie se trouve complètement sous eau durant les mois d'hiver. Dans une parcelle de prairie de fauche (*Calthion*) qui n'est plus exploitée depuis 20 ans, un grand nombre de criquets ensanglantés ont été découverts tant en 1998 qu'en 1999. La population a été estimée à au moins 50 individus.

Samenvatting: De Bourgoyen-Ossemersen is een natuureservaat bestaande uit een weilandcomplex waarvan een groot deel gedurende het winterhalfjaar volledig onder water komt te staan. In een perceel bestaande uit een dotterhooiland dat reeds 20 jaar niet meer werd beheerd, werden zowel in 1998 als in 1999 een groot aantal Moerassprinkhanen aangetroffen. De populatiegrootte werd op minstens 50 individuen geschat.

Inleiding

In het kader van het onderzoek "Een integraal monitoringsschema van de Bourgoyen-Ossemersen" diende in 1998 een vegetatiekaart opgesteld te worden van het Stedelijk natuureservaat Bourgoyen-Ossemersen. Als één van de laatst te karteren graslandperceeltjes, werden buiten de dominante zang van het Spitskopje (*Conocephalus dorsalis*) ook enkele korte harde tikken opgemerkt. Wanneer in de richting van dit geluid gestapt werd, vlogen enkele voor Vlaanderen grote veldsprinkhanen op vanuit de Pitrus- en Liesgrasvegetatie. De nieuwe recente vindplaats van de Moerassprinkhaan (*Stethophyma grossum*) kon aan de lijst van Oost-Vlaanderen worden toegevoegd.

Vindplaats

Het Stedelijk natuureservaat Bourgoyen-Ossemersen is gelegen te Gent-Mariakerke en heeft een oppervlakte van 220 hectaren (Fig. 1). Het is een weilandencomplex, doorsneden door talrijke greppels en sloten waarvan een groot gedeelte gedurende het winterhalfjaar door regenwater volledig onder komt te staan. In functie van ornithologische en floristische belangen, werd het gebied in vier waterbekkens

opgesplitst, waarbij het noordelijke waterbekken van winterse inundaties gespaard blijft en vooral ingericht is als floristische deel van het reservaat. Op een groot aantal plaatsen van dit waterbekken komt kwelwater aan de oppervlakte. Het perceel waar de soort werd teruggevonden situeert zich in dit noordelijke waterbekken (Fig. 1). Opmerkelijk was dat in 1998 het volledige gebied afgewandeld werd van begin juni 1998 en er geen enkele andere vindplaats van de soort werd opgemerkt.

Biotoopbeschrijving

Het perceel is een verlaten dotterhooiland dat reeds gedurende 20 jaar niet meer wordt gemaaid. De vegetatie is hierdoor sterk verruigd en op het grootste gedeelte van het perceel tot één meter hoog. De meest abundante plantensoorten zijn Liesgras (*Glyceria maxima*), Rietgras (*Phalaris arundinacea*), Kalmoes (*Acorus calamus*), Fioringras (*Agrostis stolonifera*), Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*), Dotterbloem (*Caltha palustris*), Moerasrolklaver (*Lotus uliginosus*), Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*), Lidrus (*Equisetum palustre*), Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en Pitrus (*Juncus effusus*). Het grondwater bestaat vermoedelijk uit kwelwater van regionale oorsprong aangezien een aantal

opmerkelijke indicatorsoorten hiervoor aanwezig is zoals Veldrus (*Juncus acutiflorus*), Moerasbasterdwederik (*Epilobium palustris*), Ruw walstro (*Galium uliginosum*) en Holpijp (*Equisetum fluviatile*).

Door de aanwezigheid van dit kwelwater blijft het ook in de droogste periode van het jaar vochtig en zijn de schommelingen van het grondwater vermoedelijk vrij gering gedurende het jaar. Mede door deze omstandigheden vindt een sterke ophoping van het strooisel plaats.

In het kader van het bovenvermelde monitoringsschema, werd een bodemstaal genomen op het perceel en geanalyseerd door de bodemkundige dienst van België. De resultaten hiervan zijn samengebracht in Tabel 1. Van alle dertig bodemstalen die in Bourgoyen op dat tijdsip genomen werden, bleek het de hoogste C/N-verhouding te hebben, wat een indicatiemaat is van de mate van strooiselafbraak. Bovendien is het één van de enigste dotterhooilanden van het gebied dat niet onder een begrazings- of maaibeheer staat.

Tabel 1. Bodemanalyses.

Grondsoort	Kleiig zand
pH-KCl	7
C (%)	14
P	27
K	13
Mg	32
Ca	869
Na	44
Kjd-N	631
>50 µm	74.7
50-20 µm	4.8
20-10 µm	2.6
10-2 µm	4.1
<2µm	13.8
Zout	221
NH ₄ -N	2.56
NO ₃ -N	0.63
C/N	22.2

Het landschap is in dit gedeelte van het gebied vrij gesloten. In het noorden en het westen van dit perceel grensde het aan bebouwing, in het zuiden is het omgeven door knotwilgen.

Populatiegrootte

Dat het hier vrijwel zeker een populatie betreft en geen toevallige waarneming wordt bevestigd door (1) het grote aantal individuen dat aanwezig was en (2) dat de soort er in quasi gelijke densiteit ook in 1999 werd aangetroffen.

In 1999 werd er getracht een schatting te maken van de populatiegrootte. Zowel visuele als auditieve waarnemingen werden meegeteld. Op deze manier werd de populatie op zo'n 50 individuen geschat op 5 september 1999. Deze periode valt vermoedelijk echter na de piek waarin de hoogste aantallen aanwezig zijn (Keukers, 1997). Van deze 50 individuen werden drie vrouwtjes opgemerkt met een grote hoeveelheid roze-paars op de kop en het halsschild.

Andere soorten die hier samen voorkwamen zijn: Spitskopje (*Conocephalus dorsalis*): dominant en zeer abundant, Krasser (*Chorthippus parallelus*), Grote groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridis*).

Situering van de vondst in Oost-Vlaanderen

Uit de databank van Saltabel kon worden opgemaakt dat de sprinkhaangegevens van de Bourgoyen-Ossemerssen geen waarnemingen van deze soort bevatten. In Oost-Vlaanderen is de Moerassprinkhaan van slechts 9 vindplaatsen bekend. Vier daarvan dateren echter van voor 1950. Recente vindplaatsen zijn het Lokerse (Daknamse meersen, Molsbroek), Kluisbergen, Berchem en Schelderode.

Dankwoord

Met dan Saltabel voor het ter beschikking stellen van de gegevens uit de databank.

Literatuur

Keukers, R.M.C.J.; van Nieukerken, E.J.; Odé, B;
Willemse, L.P.M.; van Wingerden,
W.K.R.E. (1997) De sprinkhanen en

kekels van Nederland (Orthoptera).
Nederlandse fauna I. Nationaal
Natuurhistorisch museum, K.N.N.V.
Uitgeverij EIS, Nederland, Leiden.

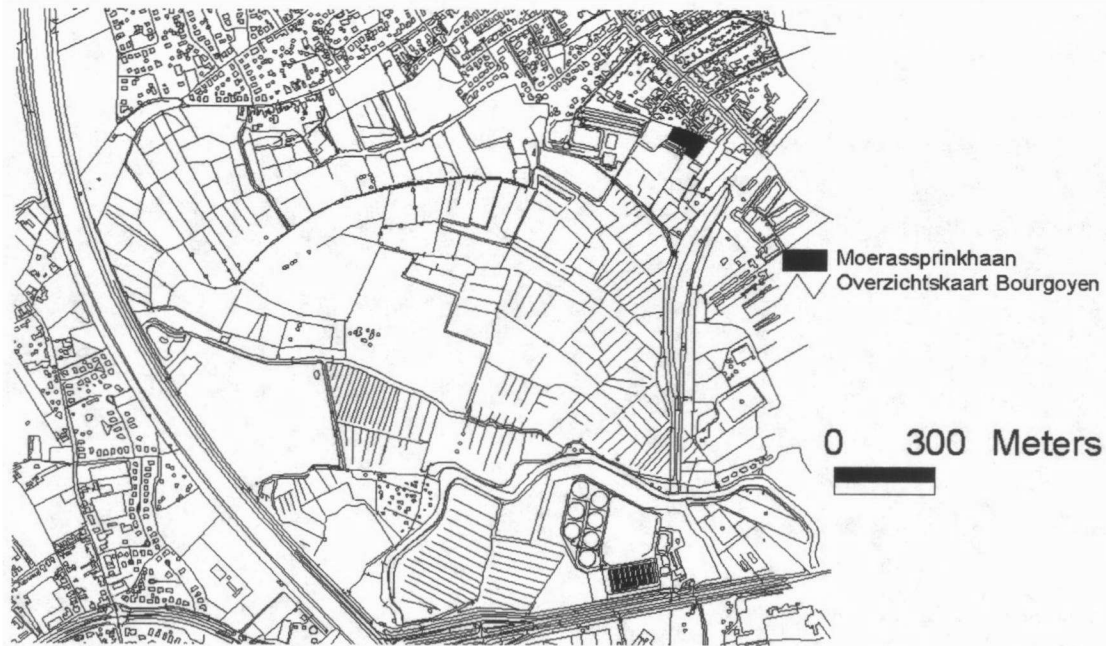

Fig. 1. Vindplaats van de Moerassprinkhaan in de Bourgoyen.